

**RALE NIŠAVIĆ: »SUNCE I PRSTI«, pesme,
»Ulaznica«, Zrenjanin, 1983.
Piše: Slobodan Sv. Miletić**

U izdanju zrenjaninske »Ulaznice« izašla je druga knjiga pesama Raleta Nišavića (35). Iz Bijelog Polja on je tipičan gorštak, od plemena i soja koji ne može da izgovori reči meta, okršaj, pedalj zemlje, komad sunca, a da u njih ne unese povišeni ton etičke norme, urođene sklonosti za veličajno, ulivene ljubavi za postojbinu, neodoljive potrebe za evokacijom (pesničke provi-njence). Otuda Nišavić pokazuje okretnost u ispaljivanju strelovitih verti-kala. Ove »raket« (made by poet) ciljaju u one prevoje između vrhova. »Moj narod to zove: Previne« veli pesnik, »to su vidici)... Tamo se nebo na bregove odmara«. (Obratite pažnju na ovaj akuzativ umesto lokativa koji, iako plod lokalnog govora baš zbog toga ima više prostorne sugestije nego obični lokativ množine). A »previna« nije samo prevoj, vidikovac, to je i put iz dubine koja se doziva: »To je put od izvora«, kaže on, put od iskona do-daje čitalac. Pesnička slika nastoji da sažme oba pravca: gore u nebo, u vi-sine, i dole, u dubine, »u prelome bez jauka«. Pathos je pesnička premisa Nišavićevih stihotvorenja, stoji u vezi sa ishodom pesme kao iskustveni i saznanji podstajali pesnikovog osvešćenja (pomešan sa strujom suprotnog stoicizma). Ali pesnik još nije stvorio uvid u nedosežnost poiesis-a kao rodoljubivog zadatka.

Najasocijativnija strana Nišavićeve poezije, čini mi se, krije se u pro-storu njene simbolike, u moći čitaoca da je uspostavi, projektuje. Ako hoti-mično tražimo intonativne uzore ove poezije, nalazimo ih u Dedinčevim »Pesmama ranog ustajanja«. Kao svoju tugu i opomenu, hipoteku svoga sen-zibiliteta, pesnik nosi gorolomnu tutnjavu groma, »munjevno vreme«, kako veli, i on se kao pravi rodoljubni borovnik, ali i mediteranac, bori metaforama svetlosti, jasnog neba, prozirne vode, sa silama mraka. Sunce, vatra, most, ruka, ptica, najčešći su njegovi simboli.

Sunce poseduje najbogatiju paletu simbolizma; kao i sama stvarnost puno je protivrečnosti (od vrhovnog, božanskog i smrtonosnog do pla-tonske slike dobra i svetske inteligencije kod orfičara, od životvornog iz-vora, srca sveta – planetarnog znaka u obliku prstena s tačkom u središtu, do muškog načela plodnosti i autoritarnog načela).

Kod Nišavića sunce je neosporni simbol našeg vremena. »Ovo vreme... kaže on: »Ono je sunce u prstenu. (Odslikan govor) isipan u više-glasju neba (i naroda. Lice zemlje.) Lice neba.« Protivrečni aspekti simbo-lizma vatre (samo modalnosti solarizacije) nalaze svoj otisak u filozofiji pri-rodnog čoveka (igumana Stefana), antagonizmu suprotnih sila koje su i su-protive Nišavićeve poezije iz njenih najsrećnijih meditativnih trenutaka. Inače je Nišavić zapravo lirski temperament, »blagorodna duša« (izraz Nje-goševog igumana), ne pretenduje na saznanja prosvetljenja, ako nalazi onda pogađa »emocionalni ekvivalent misli«. On se zadovoljava osetljivim patriotizmom neparolaškog idioma ali se ne libi najprostijeg imenovanja (Tito, Zelengora, Sutjeska). Uz patriotsko-geografsku topiku sušćestvuje i egzistencijalni pojmovnik (hleb, dom, sloboda) i ujedinjeni u pesničkom je-ziku čine ono kolo koje pesnik naziva »Sunce u prstenu«. Pesnikova lokalna simbolika teži da se domogne univerzalne ravni s nejednakim uspehom.

Nišavićeve poezija je poezija uverenja, identifikacije lirskog subjekta; na toj relaciji valja tražiti i sva nedoumenja zbirke »Sunce i prsti«. Jedna pesma ne čini krug, zatvorenu pesničku jedinicu, zbirka se pre gradi u preli-vanju, spajanju, premošćenju pesama. Taktičnost Nišavićevih metafora go-vori o senzitivnosti modernog iako još neizgrađenog pesnika, koji bi sa iz-vesnim redukcijama u izrazu ostvario poseban, autentičan glas u inače raz-nolikom horu novosadskih pesnika: onaj glas neposrednosti, intimnog ube-denja, najzad i lirске inkantacije koji ovoj formaciji distancirane pesničke revizije, čini se, nedostaje.

**IVAN CVETANOVIĆ: »POKRETNE STEPENICE«,
Pegaz, KOS, Beograd 1983.
Piše Zoran Đerić**

U prvoj knjizi pesama Ivana Cvetanovića (rođen 1958. u Nišu) lirski sub-jekt ili objekt zaokupila je prolaznost, odnosno neprolaznost živih i pokretlji-vih, stvari i predmeta, ljudi i dela. Već u naslovu prve pesme NEKA IH OPO-MENE VETAR JA SAMO PROLAZIM – očigledna je pesnikova nepretencioz-nost, koja je (možda) iz bojazni da ne poseduje »ono što se ne vidi«, ali što treba tražiti u delima od neprolazne vrednosti, u ovom slučaju – u knji-gama. Ovde je, već, uspostavljen, za Cvetanovića, čini se, jako važan i pre-sudan, odnos prema drugima, odnosno ponašanje drugih prema njemu. To, svakako, nije sociološki konflikt, pre je to uočavanje psiholoških veza (sta-nja), a najpre je to smeštanje u kontekst tradicije, odnos poštovanja, ali i nepristanjanja na krutost i ustajalost koje zahtevaju stare (zrele) forme i uzori.

Knjige su »čudna ogledala«, kako primećuje Cvetanović, i opravdavaju upornu zagledanost u njih. U njima je ono *neprolazno*, odnosno *prolazno* zaustavljeno u svom najzanimljivijem i najznačajnijem trenutku. Koji je to pravi trenutak, odlučuje onaj koji ga uočava i izdvaja, koji mu pridaje po-sebnu vrednost.

Knjige su pesnikov drugi život. Činjenica da su se knjige spaljivale i za-branjivale, unosi strah u onoga koji u knjigama pronalazi svoj smisao. On ne poznaje *budućnost*. Knjige su mu »jedini saučesnici u dokrajčivanju noći«,... »jedina škrta melodija«, »crvi koji nagrizaju... stari ormar«. Kolika je pesnikova opredeljenost za takvu sudbinu, jasno je i iz sledećih stihova:

»U istom trenutku ugledaš knjigu u izlogu

I ženu o kojoj već duže razmišljaš

Odlučuješ se za knjigu.«

Pesnikova nesigurnost kad treba sam da progovori, potiče od nemo-gućnosti da oseti prave reči, i samo svoje. Pesma NE OSEĆAM PRAZNINE jedno je takvo poigravanje *bića i ništavila*, podseća na Miljkovićeve *prejaku reč*, vatra ili ništa.

Čitav je niz imena iz literature nagomilan u Cvetanovićevim pesmama, kao podsetnik: Mickijević, Kafka, Šiler, Gete, Mandeljštam, Puškin, Turge-njev, Dostojevski i drugi. Ovo pozivanje na proverene veličine najčešće je zato da osnaži kakvu nesigurnu tvrdnju, da se nesigurno bavljenje književ-nim poslovima opravda. U drugim slučajevima, Cvetanović unosi neke zanim-ljivosti vezane za određene pisce, u vidu dosetke. Takve su pesme: DŽOJS PEVA IRSKE USPAVANKE I ANDRIĆEVO DETINJSTVO U IZLOGU.

Cvetanovićeve pesme, najčešće, imaju miran narativan ton. Rede su inverzije i igre reči, a manje ubedljivi efekti koje pesnik postiže na taj način.

Najujednačeniji, po zanimljivosti i kvalitetu, jeste ciklus NEŽNE BILJ-ČICE U CIPELAMA. Duhovitost, nenametljiv humor, odlika je tih pesama, koje nisu poetske dosetke, jer im nedostaje neočekivani obrt na kraju. Pesme nemaju »ubojitu« poentu, a *ironijska žaoka* kao da je namerno išču-pana iz »repa« pesme. Pored humoranog u ovim pesmama, primetan je i erot-ski motiv:

»Njihove mame su žene

I njihove su devojke ljubavnice

I one idu preko žute linije

I očekuju da na bedrima osete

Tvrdu stvar.«

Sasvim obične stvari, i na izgled obične ljude i događaje, uočava Cveta-nović i smešta u svoju beležnicu, bez komentara. Poetsko prepoznavanje takvih slučajeva samim tim ih izdvaja iz reda prolaznih, nezanimljivih i svaki-dašnjih zbivanja. Iz smirenih pokreta, iz poslovičnosti i užurbanosti prolaz-nika, tek tu i tamo izbija kakva neobičnost, a ponekad i ludilo.

Kad jedan ciklus imenuje ČUDOM, a njega traži u monaškoj sobici, u nepoznatom hramu, u katastrofi koja preti, u prazničnoj gužvi, u sutrašnjem danu, onda nam se, na trenutak, učini da pesnik mistifikuje svakodnevicu. Pretposlednja pesma, DECA SU JEDINA BOGOVI, vraća nas na pravi put: pesnik kao i dete, sasvim naivno i prostodušno, traži »ono što se ne vidi«, i to je jedina mistifikacija, kao i prisutnost literature, knjiga, između čijih ko-rica se kriju zagonetke koje tek treba odgonetnuti.

Među najboljim pesmama iz tog ciklusa nalaze se dve: NOĆNA STRAŽA I UČIM SE DA ZABORAVIM KRAJ. Obe su poetski uspele demistifi-kacije smrti, kraja, potpora nedovoljno izraženom pesničkom talentu Ivana Cvetanovića.